

DE OPLEIDINGSBEOORDELING

Bachelor en Master of Arts in het drama

Brussel - december 2022

OPLEIDINGSBEOORDELING DRAMA

VLUHR Kwaliteitszorg
Ravensteingalerij 27
1000 Brussel

Dit rapport is elektronisch raadpleegbaar via <https://www.kwaliteitszorg.vluhr.be/beoordelingsrapporten>.

Wettelijk depot: D/2022/12.784/15

Inhoud

VOORWOORD.....	3
Situering.....	4
Werkwijze.....	4
Beoordelingskader.....	4
Vorbereiding.....	5
Bezoek.....	5
Rapportering.....	5
Opleidingsrapport.....	6
Situering.....	6
Samenspel: de zoektocht naar een nieuwe identiteit.....	6
Specialismen en interdisciplinariteit.....	7
Diversiteit en inclusie.....	7
Pedagogische hervorming.....	9
De startende student.....	9
Een geïntegreerde visie.....	10
Een academische opleiding.....	11
Stapsgewijs naar een nieuw programma.....	11
Een vernieuwd personeelsbeleid.....	13
Ruimte creëren.....	13
Concluderende overwegingen.....	13
Overzicht goede praktijken.....	15
Overzicht aanbevelingen.....	15
Bijlagen.....	16
Bijlage 1: Administratieve basisgegevens van de opleiding.....	16
Bijlage 2: Beknopt CV van de panelleden.....	17
Bijlage 3: Bezoekschema.....	18
Bijlage 4: Overzicht van de bestudeerde materialen.....	19

VOORWOORD

Dit rapport is de weerslag van de opleidingsbeoordeling van de Bachelor en Master of Arts in het drama van de Artesis Plantijn Hogeschool Antwerpen. Deze opleidingsbeoordeling werd van december 2021 tot december 2022 uitgevoerd door een onafhankelijk panel van deskundigen.

Dit rapport is vooreerst bedoeld voor alle stakeholders van de opleiding en geeft een momentopname van de onderwijskwaliteit van de opleiding. Als voorzitter van het Bestuurscomité Kwaliteitszorg van VLUHR hoop ik dat de bevindingen, oordelen en aanbevelingen van het panel de opleiding een stimulans zijn in de verdere ontwikkeling van de kwaliteit van de opleiding. Daarnaast is dit verslag bedoeld om een breder publiek te informeren. Daarom wordt dit rapport gepubliceerd op de website van VLUHR KZ.

Ik wil alle leden van het panel uitdrukkelijk bedanken voor de tijd die ze hebben geïnvesteerd en de toewijding die ze getoond hebben bij het uitvoeren van deze opleidingsbeoordeling. Tegelijkertijd was deze opleidingsbeoordeling alleen mogelijk dankzij de inzet van alle betrokkenen bij het onderwijs van de Bachelor en Master of Arts in het drama van de Artesis Plantijn Hogeschool Antwerpen. Ik hoop dat dit rapport recht doet aan hun inspanningen.

Petter Aaslestad
Voorzitter Bestuurscomité Kwaliteitszorg van VLUHR

Situering

In dit rapport brengt het panel van de opleidingsbeoordeling Drama verslag uit van haar bevindingen aangaande de Bachelor en Master of Arts in het drama van de Artesis Plantijn Hogeschool Antwerpen.¹ Het panel bezocht de opleiding op 14 en 15 maart 2022 in opdracht van VLUHR KZ, het onafhankelijk kwaliteitszorgagentschap van de Vlaamse Universiteiten en Hogescholen Raad (VLUHR). Deze opleidingsbeoordeling verloopt volgens de handleiding opleidingsbeoordeling 2020.²

De samenstelling van het panel Drama werd bekrachtigd door het Bestuurscomité Kwaliteitszorg op 8 december 2021. Het panel heeft de volgende samenstelling³:

- Hendrik De Smedt, Opleidingshoofd Dramatische Kunsten Ritcs, Brussel (voorzitter)
- Carole van Ditzhuyzen, Artistiek coördinator Maaspodium & programmering, Rotterdam, Nederland
- Bart Vanvoorden, Artistiek leider Kunstencentrum Nona, Mechelen
- Emiel Lenaert, bachelorstudent Drama, Kask, Hogeschool Gent

Patrick Van den Bosch, teamhoofd VLUHR KZ, trad op als projectbegeleider en secretaris van deze opleidingsbeoordeling.

Werkwijze

Beoordelingskader

De kwaliteit van een opleiding wordt aangetoond aan de hand van acht kwaliteitskenmerken. Deze kenmerken zijn de elementen van een kwaliteitsvolle hoger onderwijsopleiding, aansluitend bij de Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG, 2015). Voor elke opleiding waarvan de kwaliteit voldoet, is de aanwezigheid van volgende kwaliteitskenmerken geborgd.

1. De leerresultaten van de opleiding vormen een heldere en opleidingsspecifieke invulling van de internationale eisen met betrekking tot niveau, inhoud en oriëntatie;
2. Het curriculum van de opleiding sluit aan bij de meest recente ontwikkelingen in het vakgebied, houdt rekening met de ontwikkelingen in het werkveld en is maatschappelijk relevant;
3. De voor de opleiding ingezette docenten bieden de studenten optimaal de mogelijkheid om de leerresultaten te behalen;
4. De opleiding biedt de studenten adequate en gemakkelijk toegankelijke voorzieningen en studiebegeleiding;
5. De onderwijsleeromgeving stimuleert de studenten om een actieve rol te spelen in het leerproces en draagt bij tot een vlotte studievoortgang;
6. De beoordeling van studenten weerspiegelt het leerproces en concretiseert de beoogde leerresultaten;
7. De opleiding verstrekt volledige en gemakkelijk leesbare informatie over alle fasen van de studieloopbaan;
8. Informatie over de kwaliteit van de opleiding is publiek toegankelijk.

Daarnaast dient een opleiding, in een voortdurend streven naar kwaliteitsontwikkeling, de betrokkenheid van enerzijds interne en externe stakeholders en anderzijds externe en onafhankelijke peers en experts te verzekeren. Indien van toepassing, moet een opleiding eveneens voldoen aan de regelgeving voor de toegang tot overeenkomstige ambten of beroepen.

---

¹ De administratieve basisgegevens van de opleiding zijn terug te vinden als bijlage 1.

² <https://www.kwaliteitszorg.vluhr.be/documenten>

³ De beknopte CV's van de panelleden zijn terug te vinden als bijlage 2.

Vorbereiding

Ter voorbereiding van de beoordeling schreef de opleiding een zelfevaluatierapport conform de VLUHR KZ handleiding opleidingsbeoordeling. Het panel ontving het zelfevaluatierapport (inclusief ondersteunende materialen) enkele weken voor het bezoek aan de opleiding. Het panel bestudeerde het zelfevaluatierapport en de bijlagen zorgvuldig om het bezoek voor te bereiden.

Voorafgaand aan het bezoek volgden de panelleden een training op 18 februari 2022. Tijdens de training kregen de panelleden nadere toelichting over het beoordelingsstelsel en het concrete verloop van het proces. De leden werden ook geïnformeerd over de onderwijskundige, juridische en financiële randvoorwaarden waarbinnen de opleiding werkt. Het panel overliep tevens het beoordelingskader, waarbij werd toegelicht hoe dat zich verhoudt ten opzichte van de European Standards and Guidelines (ESG). Tijdens het trainingsmoment werd ook een eerste inhoudelijke bespreking gewijd aan het zelfevaluatierapport. Ten slotte kregen de panelleden een training in communicatievaardigheden die hen moet toelaten de opleiding op een waarderende wijze te benaderen.

Bezoek

Tijdens het bezoek aan de opleiding heeft het panel gesprekken kunnen voeren met de verschillende betrokkenen bij de opleiding. Het bezoekschema voorzag gesprekken met de opleidingsverantwoordelijken, de studenten, de docenten, de alumni, het werkveld en de opleidingsgebonden ondersteuners (zie bijlage 3). Daarnaast werd ook een bezoek aan de faciliteiten ingepland, alsook een spreekuur waarop het panel bijkomend leden van de opleiding kon uitnodigen of waarop personen op een vertrouwelijke wijze door het panel konden worden gehoord. Aan het einde van het bezoek gingen de panelleden op constructieve wijze in dialoog met de opleidingsverantwoordelijken omtrent hun bevindingen. Na intern beraad, deelde het panel de voorlopige bevindingen mondeling mee aan de opleiding.

Rapportering

Op basis van het zelfevaluatierapport van de opleiding en door middel van ter plaatse gevoerde gesprekken, geeft het panel een gemotiveerd en onderbouwd oordeel over de kwaliteit van opleiding als geheel en formuleert het panel aanbevelingen om waar mogelijk te komen tot kwaliteitsverbetering. Via het rapport informeert het panel de samenleving over haar bevindingen.

Het panel brengt de bevindingen en de aanbevelingen samen in het voorliggende opleidingsrapport. De afweging van alle positieve en kritische elementen resulteert in een holistisch, beargumenteerd en transparant eindoordeel. Een overzicht van de sterke punten die het panel heeft vastgesteld en de aanbevelingen die het panel doet is achteraan het rapport opgenomen.

De opleidingsverantwoordelijken van de betrokken opleiding werden in de gelegenheid gesteld om op het concept van het rapport te reageren alvorens de tekst ervan definitief werd vastgelegd.

Opleidingsrapport

Situering

De opleiding Drama maakt samen met de opleidingen Dans, Muziek Klassiek, Jazz en de Educatieve Master Muziek en Podiumkunsten deel uit van het opleidingsaanbod van het Koninklijk Conservatorium Antwerpen. Het Conservatorium en de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten Antwerpen zijn de twee Schools of Arts binnen AP Hogeschool. De Bachelor en Master in het drama hebben beide **drie afstudeerrichtingen**: Acteren, Kleinkunst en Woordkunst.

Samenspel: de zoektocht naar een nieuwe identiteit

De opleiding Drama heeft een lange **bestaansgeschiedenis** met vele fusies. Toen in 1994 het Hogescholendecreet de structuur van het hoger onderwijs hervormde, kwamen de 'Studio Herman Teirlinck' en de opleiding Drama van het Conservatorium terecht onder het Departement Dramatische Kunst, Muziek en Dans van de toenmalige Hogeschool Antwerpen. De organisatorische hervormingen en de nakende fusie tussen de twee dramaopleidingen verliepen niet zonder slag of stoot. Het duurde tot 2002 voordat het eerste jaar Toneel gezamenlijk werd ingericht op campus Conservatorium, naast de afstudeerrichtingen Woordkunst (campus Conservatorium) en Kleinkunst (campus Studio Herman Teirlinck). Vanaf 2010 werden alle afstudeerrichtingen ondergebracht op campus Conservatorium samen met onder meer kunstenhuis De Singel.

De opleiding reflecteert op haar bestaansgeschiedenis in haar zelfevaluatie-rapport en stelt dat de **decennialange traditie nazindert in de opleiding van vandaag**. Het zelfevaluatie-rapport meldt dat pedagogische en artistieke concepten van generatie op generatie zijn doorgegeven en aangepast aan de heersende artistieke en maatschappelijke context. De laatste jaren is die context opnieuw veranderd en wil de opleiding mee-evolueren. Bij de huidige opleidingsstaf en in de artistieke adviesraden is volgens het zelfevaluatie-rapport een grote interesse in de hedendaagse herarticulering van de relatie tussen kunstenaar en samenleving en het maatschappelijke (sociale en culturele) middenveld. Tot slot meldt het zelfevaluatie-rapport dat de telkens nieuwe instroom van studenten een sterke gevoeligheid meebrengt voor nieuwe tendensen en inzichten, waardoor de opleiding ook voortdurend bezig is met de ontwikkeling van een 'radicaal toekomstperspectief'.

Bij de vorige opleidingsbeoordeling in 2015 bleek dat er binnen de opleiding verschillende percepties leefden over de mate waarin de afstudeerrichtingen samen dienden te werken of elk zoveel mogelijk eigenheid als zelfstandige opleiding konden behouden. In september 2019 startte de opleiding met een tweejarig reflectie- en hervormingstraject. Dit traject, onder de naam '**Samenspel**', leidde tot een nieuwe visie en profilering waarna vanaf september 2022 een hernieuwd curriculum zal worden uitgerold. De opleiding beschouwt de opleidingsbeoordeling door het panel als het sluitstuk van deze reflectieoefening.

Ter voorbereiding van de opleidingsbeoordeling produceerde de opleiding een **zelfevaluatie-rapport**. Het panel meent dat dit zelfevaluatie-rapport wordt gekenmerkt door een sterk zelfkritische insteek: de opleiding is erin geslaagd om zichzelf in alle facetten van haar werking in vraag te stellen. De wijze waarop de opleiding dit doet is lovenswaardig en kan als een internationaal goed praktijkvoorbeeld worden beschouwd. De opleiding vertrekt hierbij van haar huidige sterktes en identiteit, maar durft elk aspect ervan in vraag te stellen met de huidige globale maatschappelijke evoluties als toetssteen.

De opleidingsbeoordeling vindt plaats net op een moment dat de opleiding zal starten met een **vernieuwde opleiding**. Het panel beschouwt haar locatiebezoek dan ook als een momentopname in het dynamische traject dat de opleiding loopt. In de beoordeling van de opleiding focust het panel op hoe de opleiding vandaag is, maar gezien de vergevorderde fase waarin de omvormingsplannen zich bevinden, worden deze plannen eveneens meegenomen in de beoordeling.

In samenspraak tussen het panel, de opleiding en VLUHR KZ werden na lezing van het zelfevaluatie-rapport enkele **thema's** gedefinieerd die doorheen de gesprekken bij het tweedaags locatiebezoek zouden lopen:

- Specialismen & Interdisciplinariteit;
- Diversiteit & Inclusie;
- Pedagogische hervorming.

Deze thema's zijn gebaseerd op de werven die de opleiding in 2019 definieerde en krijgen via feedback en feedforward ruime aandacht in onderstaande rapportage.

Specialismen en interdisciplinariteit

Via het Samenspeltraject werd de opleiding gedreven om een nieuwe gemeenschappelijke visie op het curriculum te ontwikkelen waarbij een nieuw evenwicht wordt gezocht tussen de **specialismen en interdisciplinariteit**. Het hernieuwde curriculum wil voorzien in een gradueel intensiverende artistieke integratie in de bachelorjaren en in een gemeenschappelijk masterjaar met ruimte voor zowel verdieping binnen de eigen discipline als voor verbreding en interdisciplinaire ontmoeting. Tegelijk wil de opleiding de keuze voor de artistieke eigenheid van de drie afstudeerrichtingen in de bachelorjaren behouden om niet aan diepgang en artistiek-technische vorming in te boeten. De drie afstudeerrichtingen zullen daartoe tenminste de komende jaren aparte toelatingsproeven per afstudeerrichting blijven behouden (zie verder). Het instroombeleid voor de master wijzigt wel. Elk academisch bachelordiploma Drama zal toegang geven tot de eengemaakte master. Voor zij-instromers in de master voorziet de opleiding een verplichte oriënteringsproef.

Uit de gesprekken die het panel had tijdens het locatiebezoek blijkt dat alle stakeholders de **integratie van de afstudeerrichtingen met behoud van eigenheid** steunen. Het evenwicht tussen specialisme en interdisciplinariteit zal afhangen van velerlei factoren. Ook individuele behoeften van studenten en individuele benaderingen door docenten zullen bijdragen tot de mate waarin de opleiding als eerder gespecialiseerd of eerder generalistisch zal worden gepercipieerd. Het is belangrijk dat de opleiding van bij de invoering van het nieuwe curriculum structureel zal monitoren in welke mate per opleidingsfase de beoogde leerresultaten werkelijk worden bereikt. De ambities die de opleiding zichzelf stelt zijn lovenswaardig: een hedendaagse opleiding, op maat van de individuele student, die nauw aansluit bij de behoeften van het werkveld. Om die aansluiting met het werkveld te garanderen werden de samenstellingen van de artistieke adviesraden geactualiseerd. Zo heeft bijvoorbeeld bij Kleinkunst haar artistieke adviesraad gediversifieerd met opening naar meer urban genres. De opleidingsverantwoordelijken geven aan ze dat deze verruiming in de toekomst zullen consolideren.

Het panel kan zich vinden in de door de opleiding opgebouwde redenering om stapsgewijs te werken naar een geïntegreerde opleiding. Toch wenst het panel ook te duiden dat de door de opleiding gemaakte keuze een bewuste keuze is voor **een model**. De opleiding had ook kunnen kiezen om te vertrekken vanuit een ander model: een bredere inter- en multidisciplinaire stam in het eerste bachelorjaar om nadien te specialiseren of interdisciplinaire keuzes te maken. Dit zou bijdragen tot de geleidelijke artistieke identiteitsvorming van de studenten met focus op persoonlijke ontwikkeling. Door te werken met een geïntegreerde stam zou kunnen toegewerkt worden naar een masteropleiding op maat van de student waarbij deze voor de ene student sterk ingebed zal zijn in een afstudeerrichting en voor een andere student eerder geïntegreerd zal zijn. De keuze openlaten om al dan niet geïntegreerd te werken past immers nog sterker bij **het hedendaagse beroepenveld**.

Concluderend meent het panel dat de opleiding via het Samenspeltraject heeft nagedacht over een nieuw evenwicht tussen specialisme en interdisciplinariteit. De gemaakte keuze kan rekenen op de steun van de stakeholders van de opleiding. Het panel meent dat de plannen die de opleiding heeft klaar zijn voor implementatie in de eerste bachelorfase vanaf september, maar meent dat strikte monitoring nodig is. Indien na enige tijd zou blijken dat het gekozen model niet de verwachte resultaten oplevert, zijn er nog andere modellen om het beoogde evenwicht tussen specialismen en interdisciplinariteit te realiseren.

Diversiteit en inclusie

Zoals eerder benoemd, heeft de opleiding **litttekens overgehouden aan de fusies** in het verleden. Die litttekens zijn vandaag vervaagd, af en toe werd in gesprekken verwezen naar de wat de opleiding zelf benoemt als 'heroïsche en soms donkere periode' die ze kenmerken. Uit het rapport van de toenmalige visitatiecommissie (2015) bleek dat deze litttekens nog open wonden waren. De toenmalige commissieleden gaven voor het helen van deze snedes een set aanbevelingen mee. De opleiding is hiermee aan de slag gegaan maar wonden hebben tijd nodig om te helen. Helaas hebben studenten die binnenstappen in een opleiding daar geen boodschap aan. De studenten willen een optimaal kwalitatief opleidingstraject doorlopen. Deze spanning laat zich voelen in verschillende domeinen waaronder de wijze waarop de opleiding omgaat met diversiteit en inclusie.

De opleiding heeft een grote ambitie op het vlak van **diversiteit en inclusie**. Via het samenspeltraject definieerde de opleiding dat ze meer diversiteit beoogt zowel in de inhoud van het curriculum, in de samenstelling van het opleidingsteam, in de studentenpopulatie en in de ontwikkeling van een meer inclusieve cultuur op school. Dit verlangen wordt gedeeld door de studenten en docenten: diverser worden, inclusiever worden, dekoloniseren, drempels omlaag en toegankelijkheid omhoog. Het panel stelde vast dat er een grote

eensgezindheid bestaat over de concepten. De moeilijkheden ontstaan echter wanneer die concepten worden vertaald naar actie of beleid en er te weinig knowhow is in de opleiding om plannen concreet te maken.

De opleidingsverantwoordelijken erkennen dat ze werden geconfronteerd met een **gebrek aan knowhow** rond diversiteit en inclusie. Tijdens de gesprekken met het panel verduidelijken de opleidingsverantwoordelijken dat diversiteit en inclusie een aandachtspunt wordt bij toelatingsproeven en dat ze investeren in 'veiligheid op school' en bijscholing van docenten omtrent dit thema. Daarnaast biedt de Werkgroep Diversiteit en Inclusie op Conservatoriumniveau mee ondersteuning bij het dekoloniseren van lesinhouden en instellingsstructuren. Ook de masterclasses zijn mee gericht op het ontwikkelen van expertise en gesprek rond geschiedschrijving, canonvorming, witheid, racisme, seksisme, validisme, leeftijdsdiscriminatie, privilege. Postkoloniale en intersectionele perspectieven vormen mee de basis voor het collectief leren en met elkaar omgaan.

Het panel is positief over deze veranderingen, maar stelt vast dat deze voor de **studenten** sneller mogen gaan. Zo menen studenten dat ze te vaak moeten aangeven wanneer lesinhouden bijvoorbeeld te euro-centristisch zijn of vertrekken vanuit genderstereotypen. De studenten geven aan dat er hierdoor een belasting komt te liggen op hun schouders. Zij moeten naar hun aanvoelen hun opleiding te veel mee vormgeven op dit vlak. Studenten benadrukken evenwel dat vanuit de opleiding wel degelijk actie komt, en dat er actief wordt geluisterd. De studenten voelen deze houding op dit ogenblik echter aan als te reactief. Studenten melden aan het panel dat deze problemen vooral worden aangepakt wanneer ze acuut zijn. Hierdoor slepen ze vaak te lang aan, of, als ze niet worden gemeld, raken helemaal niet opgelost.

Het panel vindt het positief om vast te stellen dat een opleiding **vertrouwen** geeft aan haar studenten die samen een diverse achtergrond hebben. Dit maakt hen mede-eigenaar van de opleiding en hun programma, een verhouding die zich ook in het werkveld steeds vaker manifesteert. Vertrouwen geven mag echter niet te ver worden doorgedreven: studenten hebben nog steeds nood aan ondersteuning, feedback en omkadering. Het panel beveelt de opleiding aan om op te letten dat het engagement van studenten in de werking van de school hun eigen leertraject niet in het gedrang brengt.

De opleiding dient in het bijzonder op te letten dat de **machtsverhoudingen** (die er formeel wel zijn) niet in een te grote grijze zone komen die mogelijk kwetsbaar is voor docent-student-relatie. De opleiding heeft daarom nood aan meer formele en duidelijkere kaders die de relatie student-docent expliciteren. Zo ook wanneer bijvoorbeeld een persoonlijke relatie ontstaat tussen een docent en een student. Het panel meent dat hiertoe de bestaande procedures in het behandelen van klachten geoptimaliseerd kunnen worden. Studenten geven immers ook aan dat de rechten en plichten bij klachten niet duidelijk genoeg omschreven zijn en rekening houden met de huidige opleidingscultuur.

Diversiteit en inclusie is niet enkel belangrijk binnen de studentenpopulatie, maar evenzeer binnen de omkaderende en lesgevende laag van een opleiding. De studenten benoemen expliciet de nood aan **een brede notie van diversiteit**, die intersectioneel is. Die brede diversiteit gaat niet enkel over 'wie we zien', maar ook 'waarover we spreken'. De opleiding streeft naar een docentencorps met maximaal 75% witte en minimaal 25% niet-witte docenten tegen 2025. Die diversiteit wil de opleiding aanwezig zien bij zowel gastdocenten als bij vaste docenten. Het panel ondersteunt dat de opleiding inzet op diversiteit binnen het personeelsbestand, waarbij proportionaliteit ten aanzien van de vooropgestelde doelstellingen van de opleiding voorop moet staan.

De discussies en de **zoektocht naar wat 'diversiteit en inclusiviteit' in de opleiding moeten zijn**, leven ontzettend bij alle betrokken in de opleiding. Dit zorgde er mee voor dat dit thema de gesprekken tijdens het locatiebezoek sterk beheerste. Het panel prijst dat docenten zich sterk bewust zijn van de problematiek en - zoals eerder vermeld - erkennen dat de knowhow om dit aan te pakken bij hen niet voldoende aanwezig is. Het gevaar bestaat erin om bijgevolg ad-hoc en op basis van individuele noden aanpassingen door te voeren zonder dat er een structureel beleid hieromtrent bestaat. Het panel meent dat de discussies omtrent dit thema niet geïsoleerd mogen blijven tot de opleiding. De opleiding dient deze discussie zowel conservatoriumbreed als AP-breed te voeren en blijvend haar voortrekkersrol hierin te spelen. Op termijn kan de creatie van een 'Steunpunt Diversiteit & Inclusie' op AP-niveau ook zinvol zijn met het oog op de realisatie van de strategische doelen van de opleiding.

Het panel meent dat de opleiding, ondersteund door de hogeschool, moet inzetten op **een meer structurele en gefaseerde aanpak van de veranderingen** op het vlak van diversiteit en inclusie. De opleiding moet bewuste keuzes maken zonder onderweg partners in de opleiding (docenten, studenten, ondersteunend personeel) te verliezen. Zo een aanpak vermijdt dat het streven naar diversiteit te sterk overhelst naar activisme waardoor de

inclusiviteit bedreigd wordt. Het panel beveelt aan dat vanuit de hogeschool externe expertise wordt voorzien om dit proces te begeleiden.

Het panel meent bovendien dat de opleiding haar identiteit met betrekking tot diversiteit en exclusiviteit kan versterken door zich breder open te stellen voor wat leeft in de maatschappij. De huidige ambitie is volgens het panel op dat vlak te laag. Verschillende stakeholders getuigden in hun gesprek met de opleiding dat de opleiding sterk **campusgecentreerd** is: de stad en de wereld lijken soms buiten de bubbel van de opleiding te bestaan. De opleiding is zich hier bewust van. Zo was 'Stad en samenleving' één van de werven waarin in het project 'Samenspel' rond werd gereflecteerd.

Het panel meent dat de opleiding veel meer ruimte moet opzoeken elders in de stad. Het panel begreep dat het omwille van financiële beperkingen niet mogelijk is op structurele wijze gebruik te maken van andere locaties in Antwerpen, al dan niet in eigendom van AP. Het panel denkt wel dat projecten met social profit organisaties in de stad en het samenwerken met en in ruimten van **socio-culturele organisaties** in Antwerpen, ervoor kan zorgen dat de opleiding uit haar bubbel treedt en de realiteit van de stad meer in de opleiding binnenbrengt. Dit zou voor de studenten vele creatieve ontplooiingsmogelijkheden bieden die passen binnen de leerdoelen van de opleiding.

Door de taalbarrière beperkt de diversiteit aan buitenlandse studenten zich grotendeels tot studenten met een Nederlandse nationaliteit. In de periode 2018-2020 telden de afstudeerrichtingen Kleinkunst en Woordkunst respectievelijk 44% en 28% Nederlandse studenten. (zie verder). De laatste jaren zijn er ook vijf uitgaande Erasmusstudenten geweest en één uitgaande onderzoeker drama. Het panel vernam dat zij terugkeerden met een verrijkte blik, die ze ook met de opleiding en hun studiegenoten deelden. De opleidingsverantwoordelijken geven aan dat mobiliteit wordt aangemoedigd en gefaciliteerd, maar het initiatief ertoe wordt aan de student overgelaten. Studenten geven aan dat ze de veiligheid van de campusmuren verkiezen boven uitwisselingen. Daarnaast hebben vele studenten ook een sociaal en soms professioneel georiënteerd leven in Vlaanderen opgebouwd. De opleiding kan overwegen om een specifiek traject aan te bieden voor studenten die naar het buitenland gaan. Door zo een specifiek traject in de verf te zetten, kan het heersende gevoel van te veel te missen in de dynamiek van de eigen opleiding op campus mogelijk doorbroken worden.

Concluderend stelt het panel dat de opleiding sterk inzet op diversiteit. De opleiding diende hiertoe een sterke ommekeer te maken in denken en handelen. Dit proces is nog steeds in volle ontwikkeling en kan best gefaseerd en in samenspraak met andere actoren binnen de hogeschool verder aangepakt worden. In functie van de beoogde inclusiviteit dient de opleiding een evenwicht te vinden tussen het streven naar een voortrekkersrol en het bewaren van proportionaliteit.

Pedagogische hervorming

De startende student

De grootste werf waarmee de opleiding aan de slag gaat is de pedagogische hervorming van de bachelor- en masteropleiding. De opleiding geeft aan dat ze haar visie in de toekomst scherper wil enten op de studenten opdat deze nog meer centraal komen te staan in de opleiding. Het panel vond het dan ook belangrijk om een scherp afgelijnd beeld te krijgen van het studentprofiel Drama aan AP.

Het zelfevaluatie-rapport geeft cijfergegevens voor de periode 2018-2020. Daaruit blijkt dat opleiding in vergelijking met andere drama-opleidingen in Vlaanderen gemiddeld een grotere **instroom** kent. Gemiddeld 70 studenten waren de voorbije jaren ingeschreven in de bacheloropleiding. 44% van de studenten heeft een ASO-achtergrond. ASO-studenten vormen zo de grootste instroomgroep. 26% van de studenten heeft een vooropleiding in het buitenland en eveneens 26% van de instromers heeft KSO-vooropleiding. Er zijn nauwelijks bachelorstudenten uit het TSO of BSO in de opleiding. 20 tot 25% van de bachelorstudenten komt uit Nederland. Vooral Woordkunst (28%) en Kleinkunst (44%) trekken veel Nederlandse studenten.

Vooraleer een student kan starten aan één van de afstudeerrichtingen van de bacheloropleiding, dient de kandidaat-student een **toelatingsproef** met succes af te leggen. De wijze waarop deze toelatingsproeven vorm werden gegeven werd gestoeld op jarenlange traditie. Het panel apprecieert dat de opleidingsverantwoordelijken echter het initiatief namen om te leren van elkaar. Zo zullen Woordkunst en Acteren vanaf heden, bijkomend bij twee selectierondes, een werkweek of -weekend invoeren, naar analogie met Kleinkunst. Zo kunnen kandidaat-studenten de werkingscultuur en atmosfeer binnen de opleiding proeven.

Het is voor het panel duidelijk dat de opleiding hiermee de **student als persoon meer centraal** stelt bij de toelatingsproeven. Zo apprecieert het panel dat ook de huidige studenten deelnemen aan sommige jury's bij de toelatingsproeven. Echter merkt het panel dat de opleiding nog worstelt met de vraag op welke manier deze proeven ook moeten peilen naar de academische kwaliteiten van de kandidaat-studenten. Studenten blijken immers gedurende de opleiding regelmatig te struikelen bij theoretische opleidingsonderdelen. Het panel beveelt aan om tijdens de werkweek of -weekend ook voldoende in aanraking te komen met de docenten die instaan voor de sterker onderzoeksmatige opleidingsonderdelen zodat ook kan gepeild worden naar de onderzoeksingesteldheid van de kandidaat-student. Eventueel kan na toelating van een student expliciet worden gewerkt met remediëringstrajecten.

Van zodra een student start aan de opleiding, is de **kans op succesvol afstuderen** groot. Het panel vernam dat het studierendement in de bacheloropleiding redelijk stabiel is en gemiddeld 80% bedraagt. Het studierendement van niet-generatiestudenten is 10% hoger dan het studierendement van generatiestudenten. Het studierendement in de masteropleiding is ook relatief stabiel en bedraagt gemiddeld 90%. Iets minder dan de helft van de studenten die het bachelordiploma halen, slaagt erin het volledige bachelorprogramma in drie jaar af te ronden. Meer dan een derde doet vier jaar over het traject. Eveneens iets minder dan de helft van de masterstudenten slaagt erin het volledige masterprogramma op één jaar af te ronden. Studenten spreiden hun programma soms over twee jaar omdat ze zich intensiever willen wijden aan stages en masterproef, of omdat ze reeds het werkveld in duiken. Hiermee beschikt de opleiding over een heel goed doorstroom- en studierendement.

Het panel vernam in haar gesprek met de opleidingsverantwoordelijken dat de **algemene filosofie** die de opleiding hanteert ervan uitgaat dat studenten die geslaagd zijn voor hun toelatingsproef, een traject lopen waarbij elke student die zich voldoende inspant kan slagen. Momenteel valt er nog een cesuur na het eerste bachelorjaar. Een deel van de studenten die het eerste jaar doorlopen hebben, slaagt niet voor artistieke praktijk en kan dus niet overgaan naar het tweede bachelorjaar. De opleidingsverantwoordelijken zijn ervan overtuigd dat die selectie van studenten niet meer past bij de identiteit van de opleiding. Docenten en studenten beamen dat door het eerste bachelorjaar als een cesuur te beschouwen, dit veel druk zet op de creatieve ontwikkeling van studenten. De opleidingsverantwoordelijken benadrukken dat ze de studenten willen begeleiden op hun eigen pad binnen de krijtlijnen van de leerresultaten en gaven in hun gesprek met het panel aan dat niet slagen van een student vooral zal gebeuren door veelvuldige afwezigheid, niet deelnemen aan belangrijke momenten of niet aanleveren van gevraagde werkstukken. Dan zal de opleiding eerst kijken of er begeleiding van een student moet aangepast worden of kunnen de coördinator en de artistieke adviesraad beslissen dat ze niet verder kunnen met een student. Het wordt de taak van de opleidingscoördinator om tijdig alarmbellen te laten afgaan. Het panel kan zich vinden in deze redenering. Echter mag dit geen vrijgeleide worden waarbij elke student die de opleiding aanvangt bij voorbaat het diploma behaalt. De opleiding dient hiertoe wel te garanderen dat er objectieve criteria gehanteerd worden om te garanderen dat de beoogde leerresultaten worden bereikt.

Een geïntegreerde visie

De opleiding heeft een nieuwe visie ontwikkeld. De opleiding vertrekt vanuit de premisse dat 'de opleiding Drama kiest voor verscheidenheid als vruchtbare bodem voor kunst en samenleving. Jonge kunstenaars kunnen er hun eigen stem vinden en groeien in hun ambacht om de wereld anders te verbeelden'. Hieraan heeft de opleiding enkele nieuwe pedagogische uitgangspunten⁴ gekoppeld die ze als richtinggevend ziet voor haar toetsbeleid en voor verdere curriculumwijzigingen. Het panel meent dat de pedagogische uitgangspunten passen bij de nieuwe visie van de opleiding waarbij de student meer centraal komt te staan in de opleiding.

---

⁴ 1. De dynamische, inclusieve en diverse gemeenschap van studenten, docenten en coördinatoren vormt de ruggengraat van de opleiding.

2. Studenten krijgen doorheen hun opleiding meer inspraak en autonomie bij de ontwikkeling van hun traject.

3. De opleiding stoelt op wederzijds respect en creatieve interactie tussen docenten en studenten. Hiërarchie wordt tot een minimum beperkt.

4. Het evaluatieproces wordt gedragen door de evenwichtige inbreng van studenten en docenten, die de docenten een genuanceerd kader biedt voor de uiteindelijk besluitvorming.

5. In de opleiding verschuift de focus gradueel van een evaluatie van het proces naar een evaluatie van de artistieke output. Binnen het evaluatieproces wordt de inbreng van het werkveld gradueel belangrijker.

6. Zo streven we naar afgestudeerden die als beginnend kunstenaar het professionele veld ingaan met geïntegreerde artistieke, technische en productionele of zelforganisatorische bedrevenheid.

De opleiding heeft tevens nieuwe **opleidings specifieke leerresultaten (OLR)** geformuleerd. Deze werden gebenchmarkt met de OLR van andere Drama-opleidingen in binnen- en buitenland. Ook werden ze afgetoetst en positief bevonden door de interne en externe stakeholders van de opleiding. Vervolgens zijn de leerresultaten vertaald in clusterleerdoelen. Tot slot is bekeken welke opleidingsonderdelen nodig zijn om de clusterleerdoelen waar te maken en worden er voor elk opleidingsonderdeel specifieke leerdoelen bepaald die concretisering geven aan die clusterleerdoelen. Het panel apprecieert de deductieve aanpak die de opleiding heeft gehanteerd voor de nieuwe programma-opbouw.

Op heden beschikt de opleiding over **een set aan OLR die niet meer wordt gehanteerd**. Studenten zijn op de hoogte dat de in de ECTS-fiches beschikbare leerresultaten niet diegene zijn waarmee in de praktijk wordt gewerkt en waarop ze worden getoetst. Studenten getuigden dat docenten hun hierover tijdens de lessen informeren. Het panel stelde vast dat de studenten afstudeerrichting Acteren en afstudeerrichting Kleinkunst in mindere mate zicht hebben op welke leerresultaten ze zullen worden beoordeeld. Het panel meent dat de implementatie van de nieuwe set aan OLR dringend nodig is, gezien de huidige lacune. Voor de studenten van Woordkunst stelde dit probleem zich niet.

Een academische opleiding

Op basis van de opleidingsonderdelen uit het huidige curriculum en de gesprekken met studenten en alumni, stelt het panel vast dat er groot verschil zit in academische benadering van de verschillende afstudeerrichtingen. De werving van **vaktechnische aspecten** krijgt bij alle afstudeerrichtingen een groot aandeel. Het zelfevaluatie rapport geeft aan dat vaktechnische aspecten bij Kleinkunst 51% van het curriculum innemen, bij Acteren 39% en bij Woordkunst met 22%. Dat toont volgens de opleidingsverantwoordelijken het belang van ambacht bij de opleiding Drama in Antwerpen. Zij benadrukken dat belang ook in de toekomst te willen behouden.

De docenten menen dat de opleiding voldoende belang hecht aan de **academische oriëntatie** door de integratie van (artistieke) onderzoeksmethodes doorheen de hele opleiding. Dit omvat onder meer informatie zoeken en verwerken, onderzoeksvragen stellen, papers schrijven. Via paperopdrachten voor theoretische opleidingsonderdelen oefenen studenten hun academische schrijfvaardigheden en analytische reflectie. In de master mondt het onderzoekstraject uit in het volgen van masterclasses bij onderzoekers en het schrijven van een scriptie. Die scriptie kan het vooronderzoek bij de masterproef bevatten, een verwerking van de masterproef of een reflectie op de bredere eigen artistieke praktijk aan de hand van een bepaald thema of perspectief. Algemeen stelde het panel op basis van de beschikbaar gestelde informatie en de gesprekken met studenten en alumni vast dat in het huidige curriculum onderzoek beperkt ingebed zit in de bacheloropleiding en pas in de masteropleiding de aandacht krijgt die het reeds in de bachelor verdient. Studenten geven in hun gesprekken met het panel aan dat ze in de bacheloropleiding reeds aangemoedigd worden om naar elkaar te kijken en elkaars werk te bekijken. Docenten brengen ook wat onderzoek in. Volgens de studenten ontbreekt het de opleiding echter aan visie over wat ze exact met dit onderzoek aanvangen. Het panel beveelt de opleiding aan van bij de start van de bacheloropleiding meer in te zetten op het verduidelijken aan studenten hoe onderzoek is ingebed in de opleidingen en hoe studenten hiermee aan de slag kunnen gaan.

Het panel kreeg de indruk dat de huidige **personeelsformatie minder sterk vertrouwd is met expliciet onderzoeksgericht werken**. De opleidingsverantwoordelijken geven aan dat ze zich aansluiten bij deze indruk van het panel. Zij zijn er zelf voorstander van dat bij het aantrekken van nieuwe docenten er meer zal gekeken worden naar onderzoekscompetenties. Die alertheid en onderzoeksinstelling dragen de docenten vervolgens uit naar de studenten, waardoor ook hun toeleiding naar onderzoek vergemakkelijkt. Opdat docenten in staat zouden worden gesteld onderzoek te promoten, moet hiervoor echter ook ruimte worden voorzien in hun aanstelling (zie verder). Het panel toont zich tevreden te vernemen dat in het nieuwe curriculum voor de master extra wordt ingezet op het delen van reflectie middels de opleidingsonderdelen 'Gesprek' en 'Artistiek onderzoek'. De zelfreflecties van studenten zullen in de toekomst gebundeld worden tot een portfolio waarin de afgestudeerde het eigen traject voor zichzelf en anderen inzichtelijk maakt.

Stapsgewijs naar een nieuw programma

Uit bovenstaande elementen kan geconcludeerd worden dat de opleiding zich bewust is van de dringende nood aan veranderingen en de noodzaak om hier snel werk van te maken. Wat de inhoud van het programma betreft, stelt het panel vast dat de opleiding **geleidelijk aan** aanpassingen heeft doorgevoerd op aangeven van de interne en externe stakeholders van de opleiding. Dat de opleiding bewust de afstudeerrichting-specifieke adviesraden heeft verruimd, benoemt het panel als belangrijke stap.

De opleidingsverantwoordelijken benadrukten in de gesprekken met het panel dat zij inzetten op het **leren van goede praktijken** van elkaars afstudeerrichting. Zij proberen die goede praktijken vervolgens opleidingsbreed te implementeren. Zo stelt het panel vast dat Acteren de praktijk van schriftelijke zelfreflectie introduceerde, Kleinkunst het concept van een werkweek bij de toelatingsproef, en Woordkunst het gebruik van een portfolio.

De **curricula van de bachelor- en masteropleiding** zijn degelijk opgebouwd. Enkele elementen die in de gesprekken met alumni als optimalisaties werden benoemd zijn het verruimen van de focus bij Kleinkunst en Woordkunst en het versterken van de aandacht voor 'makers' daar waar de focus volgens de alumni vooral ligt op 'spelers'. Het panel hoopt dat door de integratie van de verschillende disciplines in de opleiding het aspect 'maken' automatisch meer aandacht zal krijgen wanneer studenten van de verschillende afstudeerrichtingen meer zullen samenwerken.

In het huidige curriculum gaat de opleiding uit van de **zelfredzaamheid van de student**. Er zijn echter grote verschillen: de afstudeerrichting Woordkunst geeft op regelmatige tijdstippen feedback aan de studenten. Bij hun afstudeerwerk, bijvoorbeeld, maken de studenten Woordkunst eerst een zelfevaluatie. Daarna krijgen zij feedback en kunnen zij hierop zelf een nawoord sturen. De andere twee afstudeerrichtingen zetten tot voor kort in mindere mate in op feedback. Dit leidt ertoe dat studenten aangeven dat studenten die minder mondig zijn en zelf nog geen heldere vragen hebben, nog verloren lopen in het vraag-gestuurd onderwijs. Toch beamen studenten en alumni dat ook bij Acteren en Kleinkunst de voorbije maanden één en ander in beweging is gekomen. Bij afstudeerrichting Acteren houdt de jury na de toonmomenten zogenaamde 'slowdates' waarin elke student tien minuten individueel met een jurylid kan spreken. Achteraf geeft de coördinator de geschreven feedback aan de studenten. Bij de opleiding Kleinkunst bestond er geen feedbackcultuur. De voorbije maanden is er geleidelijk verandering gekomen in deze cultuur. Zo werd - in navolging van de afstudeerrichtingen Woordkunst en Acteren - een zelfevaluatie en/of zelfreflectie door studenten ingevoerd.

Het panel meent dat de focus op de autonomie van studenten geen excuus mag zijn voor een loslaten van de **verantwoordelijkheid voor opvolging en begeleiding**. Zo vernam het panel dat de stages in de masteropleiding niet worden begeleid. Eveneens krijgen studenten geen feedback van docenten op hun stage. Dit draagt ertoe bij dat de studenten en alumni het gevoel hebben 'niets geleerd te hebben' in de masteropleiding. Het panel houdt hierbij rekening dat de COVID 19 pandemie een rol kan hebben gespeeld waarbij de interactie tussen studenten en docenten verstoord werd, door het werken op afstand. Het doorstroombeleid moet garanderen dat studenten wel nog leerobstakels aangaan. Louter aanwezigheid van studenten bij de opleidingsactiviteiten is in deze niet voldoende.

Wars van alle integere en goede intenties stelt het panel vast dat op dit moment de master een **bijzondere en vooral snelle zorg** nodig heeft. De studenten worden te veel aan hun lot overgelaten. Zelfredzaamheid en autonomie leggen bij studenten mag een opleiding niet ontslaan van haar ondersteunende en pedagogische taak. In de huidige omstandigheden kan de opleiding moeilijk garanderen dat voor de masteropleiding de beoogde leerresultaten bereikt zijn.

De geïntegreerde masteropleiding heeft nog geen vorm gekregen. Pas in 2025 plant de opleiding de geïntegreerde masteropleiding in te richten nadat in september 2022 de eerste studenten starten met het doorlopen van het vernieuwd curriculum in de bachelor. Het panel heeft begrip voor het feit dat het curriculum nog niet op punt staat, gezien de komende jaren eventuele bijstellingen in het vernieuwde bachelortraject kunnen plaatsvinden. De opleidingsverantwoordelijken en docenten geven aan dat ze voor de geïntegreerde masteropleiding een vereenvoudigde set van leerdoelen hebben opgesteld die corresponderen met de domeinspecifieke leerresultaten en bijgevolg niveau zeven van de Vlaamse kwalificatiestructuur. Het panel meent dat de opleiding echter niet kan wachten om **fundamentele ingrepen** te doen in de masteropleiding opdat de studenten begeleid worden, beoordeeld worden en structurele feedback krijgen.

Er ligt op dit moment een grote rol bij de coördinatoren van elke afstudeerrichting als het gaat over het opvolgen van de trajecten van de studenten. Uit de gesprekken van het panel blijkt dat de tijd ontbreekt om dit volwaardig te doen in de masteropleiding. Het panel pleit om een bijkomende positie voor een mastercoördinator te creëren. Deze kan de masteropleiding in samenspraak met de coördinatoren en het opleidingshoofd opnieuw vormgeven. Het panel meent dat de betrokkenen hierbij de oefening moeten maken of er verschuivingen kunnen of moeten gebeuren tussen de huidige takenpakketten van de betrokken opleidingsverantwoordelijken.

Een vernieuwd personeelsbeleid

Het panel verdiepte zich in de personeelsanalyse van 2020-2021: deze geeft de bestaffing van de opleiding weer. 15,72 voltijdse equivalenten (VTE) waren betrokken bij het onderwijs voor lesopdrachten, coördinatie, ondersteuning en opleidingshoofd, meer bepaald een totaal van 129 mensen (60 mannen en 69 vrouwen). Het type aanstelling voor een onderwijsopdracht was variabel: 72 contracten als gastprofessor bepaalde duur en 4 van onbepaalde duur, 9 statutaire aanstellingen en 44 vergoedingen als zelfstandige of voor een occasionele prestatie.

Het panel vernam dat in het verleden de opleiding koos om veel **gastdocenten** in te zetten om studenten zo sterk mogelijk te betrekken bij de artistieke ontwikkelingen in het vakgebied. Deze docenten zijn echter heel beperkt verbonden aan de opleiding. Studenten beamen in gesprekken met het panel dat in de huidige opleiding te veel kortlopende projecten aanwezig zijn waardoor verbreding te dominant is geworden op verdieping in functie van het behalen van de beoogde leerresultaten. De opleiding geeft zelf aan dat deze situatie de continuïteit, de kwaliteitswaarborging en het doorgeven van een schoolcultuur in het gedrang brengt. De opleiding wil niet terug naar een situatie met slechts enkele vast benoemde docenten zonder actuele artistieke praktijk in het werkveld, maar geeft aan dat de klepel nu te ver is doorgeslagen in de andere richting. Het panel ondersteunt de analyse van de opleiding. Het panel suggereert dat om dynamiek en continuïteit te stimuleren de opleiding kan overwegen een breder vast docentenkorps te installeren waarbij docenten een opdracht krijgen voor enkele jaren waarna ze ruimte maken voor anderen.

Ruimte creëren

De opleiding huist op Campus De Singel. De aanwezige infrastructuur voldoet aan de noden om de beoogde leerresultaten te bereiken. Toch is het een puzzelwerk voor opleidingsverantwoordelijken om studenten voldoende mogelijkheden te geven om te oefenen en samen te zitten. Eerder in dit rapport pleitte het panel reeds om meer ruimte buiten de campus te gebruiken. Vermits in deze opleidingen ruimte deel is van de praktijk is het ook een belangrijke voorwaarde om artistiek onderzoek mogelijk te maken. Het panel beseft dat hier financiële middelen voor nodig zijn.

In het concept van de nieuwe geïntegreerde opleiding zal mogelijks intensiever gebruik worden gemaakt van de ruimtes aangezien studenten over de afstudeerrichtingen heen zullen samenwerken en waarbij meer focus zal liggen op maken en individuele projecten. De opleiding heeft op dit ogenblik geen duidelijke analyse van wat er specifiek nodig is aan middelen en ruimtes om de geïntegreerde masteropleiding te realiseren. Een analyse van de planning en afstemming van praktijken zodat ruimtes optimaler kunnen worden gebruikt moeten een vraag naar meer ruimtes ondersteunen.⁵

Concluderende overwegingen

'Samenspel' is een lovenswaardig kwaliteitszorgtraject dat essentieel bleek om de opleiding toekomstbestendig te maken. Dit samenspel heeft geleid tot vele nieuwe inzichten die de opleiding reeds in de praktijk brengt. Om de beoogde doelstellingen van de opleiding de komende tijd verder in praktijk om te zetten dient de opleiding gefaseerd te werken waarbij duidelijke prioriteiten worden gesteld. Deze prioriteiten zijn onder meer de begeleiding aan studenten, feedback van studenten en een beoordeling van studenten met het oog op het behalen van de beoogde leerresultaten. Hierbij is er nood aan externe ondersteuning en interne versterking. Dit heeft budgettaire consequenties: de opleiding dient samen met de verantwoordelijken op het niveau van het conservatorium en de hogeschool te kijken voor welke werven er extra middelen nodig zijn en waar er inzet van middelen kan geoptimaliseerd worden.

De pedagogische hervormingen waren dringend nodig. De opleiding heeft grote en belangrijke stappen gezet om deze hervorming vanaf komend academiejaar door te voeren. De bacheloropleiding start vanaf najaar 2022 met de implementatie van de nieuwe opleiding. Het panel heeft vertrouwen in de bacheloropleiding, met inbegrip van de drie afstudeerrichtingen, en geeft daartoe een positief eindoordeel. De masteropleiding heeft nood aan een dringende hervorming om het beoogde eindniveau te kunnen garanderen. Deze veranderingen kunnen niet

---

⁵ Door de afwezigheid van het opleidingshoofd bleven opgeworpen vragen mogelijk zonder adequate antwoorden. Bij de terugmelding van dit rapport werd in een weerwoord verwezen naar documenten die het panel bij het bezoek niet kon inkijken. Het panel kon deze informatie tijdens het bezoek niet verifiëren.

wachten tot 2025. Het panel komt voor de masteropleiding, met inbegrip van de drie afstudeerrichtingen, tot een positief eindoordeel onder voorwaarden:

- de masteropleiding stelt de leerresultaten centraal in de inhoud en vormgeving van het programma;
- de masteropleiding ontwikkelt een valide en betrouwbaar systeem van toetsen met het oog op het borgen van het eindniveau;
- de masteropleiding maakt werk van een feedbackcultuur;
- de masteropleiding garandeert adequate begeleiding van de studenten;
- de masteropleiding creëert ruimte om artistiek onderzoek mogelijk te maken.

Overzicht goede praktijken

- Het zelfevaluatierapport wordt gekenmerkt door een sterk zelfkritische insteek: de opleiding is erin geslaagd om zichzelf in alle facetten van haar werking in vraag te stellen. De wijze waarop de opleiding dit doet is lovenswaardig en kan als een internationaal goed praktijkvoorbeeld worden beschouwd.
- De opleiding vertrekt in haar zelfevaluatierapport van haar huidige sterktes en identiteit, maar durft elk aspect ervan in vraag te stellen met de huidige globale maatschappelijke evoluties als toetssteen.
- De ambities die de opleiding zichzelf stelt zijn lovenswaardig: een hedendaagse opleiding, op maat van de individuele student, die nauw aansluit bij de behoeften van het werkveld.
- Op Conservatoriumniveau biedt Werkgroep Diversiteit en Inclusie mee ondersteuning bij het dekoloniseren van lesinhouden en instellingsstructuren.
- Masterclasses zijn mee gericht op het ontwikkelen van expertise en gesprek rond geschiedschrijving, canonvorming, witheid, racisme, seksisme, validisme, leeftijdsdiscriminatie, privilege. Postkoloniale en intersectionele perspectieven vormen mee de basis voor het collectief leren en met elkaar omgaan.
- De opleiding geeft vertrouwen aan de studenten. Dit maakt hen mede-eigenaar van de opleiding en hun programma, een verhouding die ook in het werkveld steeds vaker manifesteert.
- De opleiding stemt de wijze waarop de toelatingsproeven vorm worden gegeven werd op elkaar af.
- Huidige studenten worden actief betrokken bij de toelatingsproeven.
- De nieuwe pedagogische uitgangspunten passen goed bij de nieuwe visie van de opleiding.
- De opleiding voerde een brede benchmark uit voor invoering van de nieuwe OLR. Deze zullen leidend zijn voor de opbouw van het nieuwe bachelor- en masterprogramma.
- De afstudeerrichting-specifieke adviesraden kregen een ruimere invulling.
- De opleiding wil inzetten op een groter aandeel aan vaste docenten.

Overzicht aanbevelingen

- Monitor van bij de invoering van het nieuwe curriculum in welke mate de leerresultaten worden bereikt.
- Breng knowhow binnen met betrekking tot diversiteit en inclusie.
- Maak duidelijkere formele kaders die de docent-studentverhouding (onder meer bij een persoonlijke relatie) expliciteren.
- Ontwerp een structureel beleid rond diversiteit en inclusie ingebed in het Conservatorium en AP. Zorg dat dit beleid gefaseerd gebeurt en trek hiertoe externe expertise aan.
- Zoek nieuwe ruimtes op in de stad, al dan niet samen met socio-culturele organisaties.
- Overweeg een specifiek traject voor studenten die een buitenlandse ervaring willen opdoen.
- Formuleer duidelijke criteria die tot slagen en falen van een studietraject leiden. Het aantoonbaar behalen van de opleidingsspecifieke leerresultaten moet hierbij voorop staan.
- Zorg voor actuele ECTS-fiches opdat studenten bij aanvang van een opleidingsonderdeel weten waarop ze geëvalueerd worden.
- Maak studenten van bij de start van de opleiding duidelijk hoe onderzoek ingebed is in de opleiding en zorg waar nodig voor remediëringstrajecten.
- Garandeer in het doorstroomebeleid dat studenten leerobstakels aangaan. Louter aanwezigheid van studenten bij opleidingsactiviteiten is niet voldoende.
- Garandeer feedback en ondersteuning van de studenten gedurende het hele mastertraject.
- Voer onmiddellijk dringende ingrepen door rond feedback, toetsing en het behalen van het beoogde eindniveau.
- Maak een gedragen analyse van de middelen en faciliteiten die nodig zijn om de geïntegreerde masteropleiding te realiseren.

Bijlagen

Bijlage 1: Administratieve basisgegevens van de opleiding

Naam van de instelling	Artesis Plantijn Hogeschool Antwerpen - Koninklijk Conservatorium Antwerpen
Adres, telefoon, e-mail, website instelling	Lange Nieuwstraat 101, 2000 Antwerpen (AP) info@ap.be 03 2205400 https://www.ap.be/
Naam opleiding (graad, kwalificatie)	Bachelor & Master of Arts in het Drama
Afstudeerrichtingen	<ul style="list-style-type: none"> • Acteren • Kleinkunst • Woordkunst
Niveau en oriëntatie	HBO 7 - academische master
(Delen van) studiegebied(en)	Muziek en Podiumkunsten
Onderwijstaal	Nederlands
De vestiging(en) waar de opleiding wordt aangeboden	Desguinlei 25, 2018 Antwerpen (KCA) conservatorium@ap.be 03 2441800 https://ap-arts.be/koninklijk-conservatorium-antwerpen
Studieomvang (in studiepunten)	180 + 60 studiepunten

Bijlage 2: Beknopt CV van de panelleden

Hendrik De Smedt ontwikkelde, na een master drama opleiding aan het RITCS (Royal Institute for Theatre, Cinema & Sound) in Brussel, zijn professionele carrière als freelance acteur, theatermaker en productiemanager binnen het internationale veld van de podiumkunsten. In 2009 richtte hij A Two Dogs Company op, de structuur die de kunstenaar Kris Verdonck ondersteunt. Hij was vijf jaar lang gedelegeerd bestuurder en productie leider van het gezelschap. In 2015 was hij directeur (ad-interim) van Het Theater Festival Vlaanderen, het jaarlijkse Vlaamse festival voor podiumkunsten. In juni 2016 studeerde hij af aan de Vlerick Business School (B) met een Executive MBA. Momenteel is hij onderzoeker, docent en opleidingshoofd van de theaterafdeling van het RITCS. Hij is ook actief als bestuurslid van verschillende kunstenaarsstructuren.

Bart Vanvoorden is artistiek directeur van kunstencentrum nona in Mechelen. Hij studeerde Culturele Agogiek aan de Vrije Universiteit Brussel, waar hij in 2005 afzwaaide met grote onderscheiding en de scriptie 'Cultuurbeleid in Vlaanderen: de politieke partijen doorgelicht' onder de arm. Nadien behaalde hij ook een Master in de Theaterwetenschappen (UA, UGent, VUB), eveneens met grote onderscheiding en met een Masterproef over het abjecte in het werk van theatergezelschap Abattoir Fermé. Vanaf 2006 werkte Vanvoorden als artistiek coördinator bij Nona, en sinds 2011 is de artistieke leiding in zijn handen. In die hoedanigheid is hij eindverantwoordelijke voor de programmering van hedendaagse podiumkunsten, jazz en beeldende kunsten (Contour Biennale) en curator van o.a. het jaarlijks BRAND! jazz festival en BROEK, een openluchtfestival voor theater en dans in het Vrijbroekpark. Vanaf 2023 is hij Algemeen en Artistiek directeur van het nieuwe fusieverhaal tussen Nona, Abattoir Fermé en JazzLab. Vanvoorden zetelt geregeld als lid in jury's (oa PrixFintroPrijs) en beoordelingscommissies (Kunsten en Erfgoed: Theater, Muziek, Muziektheater, Trans- en Multidisciplinair, Organisaties met een Specifieke Kernopdracht).

Carole van Ditzhuyzen is in 1998 begonnen als actrice bij onder andere Rotterdams LEF, DOX, Made in da Shade en Urban Myth. Zij studeerde in 2009 af van de Toneel en Kleinkunst Academie in Amsterdam. Tijdens haar afstudeerjaar richtte zij met een aantal jaargenoten uit haar klas en andere opleidingen het collectief Tijdelijke Samenscholing op. Met hen maakte zij onder andere de voorstellingen Ouagadougou, Marcus Bakker en The Big Easy bij productiehuis Frascati, productiehuis Rotterdam en 't Barre Land. Naast acteren en theater maken geeft ze les op verschillende kunstvakopleidingen, waar ze ook meerdere studenten begeleidt in het maken van voorstellingen. Sinds 2016 heeft zij daar een meer beleidsmatige functie aan toegevoegd en werkt ze bij DOX, waar ze hoofd is van DOX Club, een parttime leertraject voor uitvoerend podiumkunsts talent tussen 16 en 25 jaar. Ze is daar coach van jonge performers en onderdeel van het artistieke team. Op dit moment werkt ze als theatermaker en actrice aan een drieluik vanuit het thema 'gespleten habitus'.

Emiel Lenaert zit in hun laatste masterjaar Drama op het KASK in Gent. Emiel zetelt daar eveneens in de Raad van de school of Arts en is actief binnen de werkgroep Grensoverschrijdend Gedrag en de werkgroep Genderdiversiteit. Emiel was in het voorjaar van 2022 betrokken bij 'Gent Europese Culturele Hoofdstad 2030' als trekker van het participatieve luik van het traject. Verder liep die ook stage bij Kunstenpunt om onderzoek te doen naar de mogelijke relatie tussen consent en fair practice. Verder is Emiel één van de dagelijkse bestuurders van vzw Werktitel!, actief in de algemene vergadering van Larf!, Rekto:Verso, KifKif, DRAG en de vzw die de kandidatuur van 'Gent Europese Culturele Hoofdstad' verder uitwerkt. Hun artistieke praktijk vertrekt vanuit queerness, feminisme, ecologie en een zoektocht naar belonging. Hun masterproef zal een onderzoek zijn naar schoonheid en begeerlijkheid. Verder is die actief op sociale media en co-host van de queer podcast Flicker Op.

Bijlage 3: Bezoekschema

start	einde	duur	Maandag 14 maart
9:00	11:00	2:00	intern beraad
11:00	12:00	1:00	Leidinggevend kader
12:00	12:45	0:45	lunch + intern overleg
12:45	14:15	1:30	speeddate
14:15	15:15	1:00	intern overleg
15:15	16:45	1:30	Bezoek aan infrastructuur/impressie van de lessen
16:45	17:30	0:45	studenten bachelor
17:30	18:00	0:30	intern overleg
18:00	18:45	0:45	docenten bachelor
18:45	19:00	0:15	intern overleg
19:00	20:30	1:30	avondmaaltijd

start	einde	duur	Dinsdag 15 maart
9:00	9:45	0:45	studenten master
9:45	10:00	0:15	intern overleg
10:00	10:45	0:45	docenten master
10:45	11:00	0:15	intern overleg
11:00	11:45	0:45	gesprek met onderwijsondersteuners
11:45	13:00	1:15	lunch met alumni en beroepenveld
13:00	14:00	1:00	spreekuur
14:00	15:30	1:30	intern overleg
15:30	17:00	1:30	opleidingsverantwoordelijken
17:00	18:00	1:00	afsluitend beraad
18:00			mondelijke rapportering

Bijlage 4: Overzicht van de bestudeerde materialen

ZER

Bijlagen bij het ZER:

1. VOLGELVLUCHT

- Opleiding Drama online (weblink)
- Koninklijk Conservatorium Antwerpen online (weblink)
- Organigram Drama & KCA, 2021-2022
- Q Analyse Studentenprofiel, 2018-2020

2. AMBITIE

- Samenspel projectomschrijving, 2019
- Samenspel benchmarking, 2020
- Samenspel overzichtsrapport resultaten, 2021
- Samenspel werkbord en visuele synthese in MIRO (weblink)
- Participatie- en informatierondes
- Lexicon Diversiteit en Inclusie, Hakim Benichou
- AP Strategie 2021-2025 (weblink)
- AP Visie op Onderwijs, 2021
- Opleidings specifieke leerresultaten tem 2021 (OLR-DLR)
- Opleidings specifieke leerresultaten vanaf 2022 (OLR-DLR en OLR-VKS)
- Bachelor Drama Leerresultaten en clusterleerdoelen vanaf 2022
- Master Drama Leerresultaten en clusterleerdoelen vanaf 2022
- Q Strategiekaarten Drama, 2021-2025
- Q Opvolgingstool Beleidsplan Drama

3. PROGRAMMA

- Toelatingsproef inschrijvingsprocedure (weblink)
- Toelatingsproef Acteren, juryformulier
- Toelatingsproef Kleinkunst, juryformulier
- Toelatingsproef Woordkunst, juryformulier
- Q Analyse Toelatingsproef Drama, 2016-2021
- de nieuwe spelers (weblink)
- Pedagogische principes Drama
- Plan van aanpak (status november 2021)
- ECTS-fiches Bachelor Drama (weblink)
- ECTS-fiches Master Drama (weblink)
- Curriculum Drama: opbouw en inhoud
- Q Analyse curriculum Bachelor Drama, 2020-2021
- AP's Erasmus Charter for Higher Education 2021-2027
- Vademecum Scriptie Acteren, 2021-2022
- Vademecum Scriptie Kleinkunst, 2021-2022
- Vademecum Scriptie Woordkunst, 2021-2022
- Vademecum Keuzevak Drama, 2021-2022
- Masterclasses, 2021-2022
- EVC/EVK-procedure (weblink)
- Q Analyse Studieverloop, 2015-2020
- Personeelsdata Drama, 2020-2021

4. RESULTATEN

- Toetsbeleid Opleiding Drama, 2021-2022
- Onderwijs- en Examenreglement KCA, 2021-2022 (weblink)
- Schrijfwijzer
- Afsluitende toetsing Master Drama -Afstudeerrichtingen, 2021-2022
- Alumnibevegraging, 2020
- Educatieve Master in Muziek en Podiumkunsten - optie Drama (weblink)

5. KWALITEITSCULTUUR

- Kwaliteitsbeleid Schools of Arts (weblink)
- Visietekst 'Omgaan met Grenzen'
- GedragscodeAP Hogeschool
- Stappenplan bij grensoverschrijdend gedrag
- Opvolging aanbevelingen visitatie 2014
- Projectaanvraag Samenspel
- Facebook KCA (weblink)
- Facebook KCA Art & Research (weblink)
- Instagram KCA (weblink)
- Youtube KCA (weblink)
- Linked-In KCA (weblink)
- Forum+ (weblink)

Extra bijlage bij ZER (update informatie)

Notion

Portfoliolink

Digitap digitale leeromgeving